

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

WZF.7043.61.2019.TO

**Pan
Mariusz Błaszczak**

Minister Obrony Narodowej

uprzejmie informuję, że z prośbą o pomoc w sprawie nominacji oficerskich zwrócili się do mnie pełnomocnicy trzech absolwentek Akademii Marynarki Wojennej (AMW) w Gdyni. W dniu 28 sierpnia 2019 r. do Dyrektora Departamentu Kadr, Ministerstwa Obrony Narodowej została skierowana prośba o wyjaśnienia. Odpowiedź wpłynęła 10 października 2019 r. Ponadto w dniach 1 – 3 października 2019 r. została przeprowadzona kontrola przestrzegania praw i wolności obywatelskich Akademii Marynarki Wojennej oraz Wydziału Żandarmerii Wojskowej

Z uzyskanych od Dyrektora Departamentu wyjaśnień wynika, że przeszkodą w otrzymaniu nominacji oficerskich przez wskazane na wstępie absolwentki jest niezakończone wciąż postępowanie karne. Natomiast inni podchorążowie oskarżeni o tożsame czyny, wobec których Wojskowy Sąd Garnizonowy warunkowo umorzył postępowanie karne i wyznaczył okres próby od roku do dwóch lat, zostali promowani na pierwszy stopień oficerski. W ocenie Dyrektora Departamentu już sam fakt popełnienia przestępstwa ma negatywny wpływ na ocenę potencjalnego kandydata na żołnierza zawodowego. Należy jednak ocenić charakter przestępstwa jakie zostało popełnione, a także postawę oskarżonego w trakcie postępowania, dlatego każda sprawa ma charakter indywidualny i należy ją rozpatrywać stosownie do zaistniałych okoliczności. Charakter czynów, które zostały popełnione przez ww. osoby, które w przyszłości miałyby zostać żołnierzem zawodowym - funkcjonariuszem państwowym, niewątpliwie godzi w dobre imię i honor zarówno kandydata na żołnierza zawodowego jak i żołnierza zawodowego Wojska Polskiego. Podsumowując

Dyrektor Departamentu Kadr MON zauważył, że prawomocne zakończenie postępowania umożliwi analizę wyroku, a także okoliczności każdej ze spraw i podjęcie przez Ministra Obrony Narodowej decyzji o ewentualnym wystąpieniu do Prezydenta RP z wnioskiem o mianowanie podchorążych.

Z informacji otrzymanych w Akademii Marynarki Wojennej wynika, że absolwentki były planowane do promocji zgodnie ze swoim rocznikiem tzn. z gr. 111N (bsm. pchor. [imię] [nazwisko]) w 2016 r. oraz z gr. 121N (bsm. pchor. [imię] [nazwisko], bsm. pchor. [imię] [nazwisko]) w 2017 r. Następne zbiorcze wnioski o mianowanie z AMW w Gdyni wysyłano do Departamentu Kadr MON w kolejnych latach. Ze zgromadzonej dokumentacji wynika także, że w 2016 i 2017 r. Minister Obrony Narodowej nie występował z wnioskiem w zakresie mianowania bsm. pchor.

[imię] [nazwisko]. Wniosek taki wpłynął w czerwcu 2018 roku, po czym został wycofany pismem z dnia 31 lipca 2018 r. Przyczyną wycofania wniosku MON było prowadzenie postępowania przygotowawczego, zakończonego wniesieniem aktu oskarżenia w sprawie o popełnienie przestępstwa określonego w art. 272 kk (albo art. 18 § 2 w zw. z art. 272 kk). Wyrokiem z dnia 21 maja 2019 r. Wojskowy Sąd Garnizonowy [miasto] warunkowo umorzył postępowanie karne przeciwko bsm pchor. [imię] [nazwisko] (a także bsm. pchor. [imię] [nazwisko], bsm. pchor. [imię] [nazwisko]), wyznaczając okres próby w wymiarze 1 roku. Od ww. wyroku pełnomocnik bsm pchor. [imię] [nazwisko] i bsm. pchor. [imię] [nazwisko] wniósł apelację, w wyniku rozpoznania której przedmiotowy wyrok został w dniu 3 października 2019 r. przez Wojskowy Sąd Okręgowy [miasto] uchylony i sprawa została przekazana do ponownego rozpoznania WSG [miasto]. Wobec bsm. pchor. [imię] [nazwisko] wyrok WSG [miasto] uprawomocnił się w czerwcu 2019 roku.

Zgodnie z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 11 września 2003 r. o służbie wojskowej żołnierzy zawodowych (Dz.U. z 2019 r. poz. 330 ze zm. dalej: pragmatyka służbowa) do służby stałej w korpusie oficerów zawodowych powołuje się żołnierza służby kandydackiej po ukończeniu studiów w uczelni wojskowej oraz osobę, o której mowa w art. 124a ust. 1 pkt 2, mianowanych na stopień wojskowy podporucznika (podporucznika marynarki), po uzyskaniu przez niego tytułu zawodowego magistra lub równorzędnego. Warunkiem otrzymania powołania do zawodowej służby wojskowej przez żołnierza służby kandydackiej

jest ukończenie uczelni wojskowej oraz mianowanie na stopień wojskowy podporucznika marynarki. Stosownie do treści art. 76 ust. 4 ustawy z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 2019 r. poz. 1541 ze zm.) na pierwszy stopień oficerski (podporucznika) oraz na stopnie oficerskie generałów i admirałów mianuje Prezydent RP na wniosek Ministra Obrony Narodowej. Innymi słowy warunkiem niezbędnym do mianowania podchorążego na pierwszy stopień oficerski jest wniosek Ministra Obrony Narodowej. Szczegółowe postępowanie poprzedzające złożenie takiego wniosku zostało określone w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 listopada 2009 r. w sprawie trybu nadawania pierwszego stopnia oficerskiego, stopni oficerskich generałów i admirałów oraz stopnia wojskowego Marszałka Polski (Dz.U. Nr 202 poz. 1554). Rozporządzenie umożliwia Prezydentowi RP zwrócenie wniosku w celu jego uzupełnienia (§ 4), jak i wycofanie wniosku przez organ (np. MON, MSWiA), jeżeli po przedstawieniu Prezydentowi RP wniosku o mianowanie zostaną ujawnione fakty podważające zasadność mianowania (§ 5). Przepis ten nakłada także na organ przedstawiający wniosek o mianowanie obowiązek niezwłocznego zawiadomienia o takiej sytuacji Prezydenta RP. W przypadku żołnierzy służby kandydackiej akt mianowania na pierwszy stopień oficerski wiąże się jednocześnie z powołaniem do zawodowej służby wojskowej. Minister Obrony Narodowej przedstawiając zatem Prezydentowi RP wniosek o mianowanie na pierwszy stopień oficerski winien ocenić także czy podchorąży spełnia wymagania stawiane przez pragmatykę służbową (art. 2) żołnierzom zawodowym, bowiem różnią się one od wymagań stawianych żołnierzom w służbie kandydackiej (art. 124 ust. 2). Jednym z wymagań warunkujących powołanie do zawodowej służby wojskowej jest legitymowanie się przez kandydata nieposzlakowaną opinią.

Zgodnie z art. 2 pragmatyki służbowej - żołnierzem zawodowym może być osoba posiadająca obywatelstwo polskie, o nieposzlakowanej opinii, której wierność dla Rzeczypospolitej Polskiej nie budzi wątpliwości, posiadająca odpowiednie kwalifikacje oraz zdolność fizyczną i psychiczną do pełnienia zawodowej służby wojskowej. Pragmatyki służbowe innych formacji mundurowych (np. art. 25 ustawy o Policji) wśród wymogów stawianych kandydatom do służby wskazują na konieczność legitymowania się

„nieposzlakowaną opinią”. Próbę zdefiniowania tego kryterium podjęła E. Grzelecka¹ podnosząc, że wyraża ono postrzeganie kandydata przez innych ludzi. Niewątpliwie nieposzlakowaną opinią cieszy się osoba, której można przypisać takie cechy, jak uczciwość, rzetelność, odpowiedzialność, lojalność, umiejętność przedkładania interesu publicznego nad prywatny, umiejętność współpracy z innymi ludźmi. Są to jednakże kryteria o dużym stopniu ogólności. O nieposzlakowanej opinii można mówić w dwóch aspektach. Po pierwsze, kandydat cechujący się nieposzlakowaną opinią powinien przestrzegać przyjętych w społeczeństwie zasad moralnych i etycznych. Po drugie, pojęcie „nieposzlakowana opinia” należy także rozpatrywać przez pryzmat wzorca etycznego, charakterystycznego dla zawodu policjanta. Cechy, jakie powinien posiadać policjant, zostały określone w zarządzeniu nr 805 Komendanta Głównego Policji z dnia 31 grudnia 2003 r. w sprawie „Zasad etyki zawodowej policjanta” (Dz. Urz. KGP z 2004 r. nr 1, poz. 3).

Jak słusznie zauważył Dyrektor Departamentu Kadr, kryterium nieposzlakowanej opinii powinno być oceniane z perspektywy konkretnego żołnierza. Niniejszy warunek powinien uwzględniać także przyjęty w Siłach Zbrojnych standard etyczny. Z uzyskanych informacji wynika, że znaczna część podchorążych, uczelni wojskowych, którym przedstawiono zarzuty popełnienia przestępstwa wyłudzenia poświadczenia nieprawdy (w zakresie egzaminów językowych STANAG) przyznała się do winy. W świetle uprawomocnienia się rozstrzygnięć w tym przedmiocie, otrzymali oni patent oficerski oraz powołanie do zawodowej służby wojskowej, a w konsekwencji mogli oni rozpocząć karierę zawodową w Siłach Zbrojnych. Innymi słowy przyznanie się do winy i szybkie zakończenie postępowania umożliwiło takim osobom rozpoczęcie kariery zawodowej w wojsku. W gorszym położeniu znalazły się osoby, które uważając się za niewinne postanowiły skorzystać z przysługujących im środków ochrony. Ich kariera zawodowa została wstrzymana – do czasu prawomocnego zakończenia postępowania.

Niezależnie od oceny takiego postępowania z punktu widzenia art. 42 ust. 3 Konstytucji należy zauważyć, że do zawodowej służby wojskowej powołani zostali oficerowie (niektórzy jeszcze w okresie próby), których wina w zakresie popełnienia przestępstwa wyłudzenia poświadczenia nieprawdy została stwierdzona prawomocnym

¹ E. Grzelecka „Nieposzlakowana opinia (stanowisko prawne)”, Biuletyn Prawny KGP Nr 32, Warszawa 2008 s. 29.

wyrokiem Wojskowego Sądu Garnizonowego . Z powyższego wynika, że korzystanie z/udzielanie niedozwolonej pomocy w trakcie egzaminów zawodowych nie narusza kryterium nieposzlakowanej opinii. W ocenie resortu obrony dopiero pozytywne i prawomocne zakończenie postępowania spowoduje, że znikają przeszkody podważające zasadność mianowania na pierwszy stopień oficerski. Tymczasem apelacja została wniesiona na korzyść podchorążych i zgodnie z art. 443 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2018 poz. 1987 ze zm.) w razie przekazania sprawy do ponownego rozpoznania wolno w dalszym postępowaniu wydać orzeczenie surowsze niż uchylone tylko wtedy, gdy orzeczenie to było zaskarżone na niekorzyść oskarżonego albo na korzyść oskarżonego w warunkach określonych w art. 434 § 4 (nadzwyczajne złagodzenie kary – nie dotyczy). Z powyższego wynika, że w najgorszym wypadku zapadnie wyrok taki sam, jak wobec innych podchorążych. Relacja z ogłoszenia wyroku w dniu 3 października 2019 r. przekazana przez pełnomocnika wskazuje jednak, że wyrok WSA może być bardziej korzystny dla Zainteresowanych. Na marginesie należy zauważyć, że bsm. pchor. oraz bsm. pchor. zostały za ten sam czyn (niedozwolona pomoc w trakcie egzaminu) uniewinnione w postępowaniu dyscyplinarnym prowadzonym przez ich dowódcę orzeczeniami z dnia 9 maja 2016 r. Innymi słowy ich postawa etyczna z punktu widzenia Kodeksu Honorowego Podchorążego Akademii Marynarki Wojennej nie budzi żadnych wątpliwości.

Powyższe okoliczności wskazują, że w niniejszej sprawie doszło do nierównego traktowania (art. 32 ust. 1 w zw. z art. 42 ust. 3 Konstytucji) kandydatów na żołnierzy zawodowych, przy czym cechą relewantną jest kryterium nieposzlakowanej opinii.

Wątpliwości Rzecznika wzbudził także status prawny podchorążych, w tym w szczególności:

- pozostawanie od dwóch, a przypadku od trzech lat w służbie kandydackiej pomimo ukończenia wszystkich wymaganych przepisami prawa egzaminów, a tym samym spełnienia warunków niezbędnych do otrzymania promocji na pierwszy stopień oficerski, a w konsekwencji powołania do zawodowej służby wojskowej,
- blokowanie etatów w jednostkach wojskowych, na które Zainteresowane otrzymały przydział,

- wykorzystania służbowego podchorążych (skierowania do wykonywania zadań, odbywania praktyk, podnoszenia kwalifikacji, określenia obowiązków służbowych).

Należy zauważyć, że zgodnie z § 15 pkt 1 rozporządzenia Ministra Obrony Narodowej z dnia 17 listopada 2014 r. w sprawie służby wojskowej kandydatów na żołnierzy zawodowych (Dz.U. poz. 1627 ze zm.) służba kandydacka polega na kształceniu lub szkoleniu na uczelni wojskowej, w szkole podoficerskiej albo ośrodku szkolenia i wykonywaniu zadań służbowych na uczelni wojskowej jako jednostce wojskowej oraz w szkole podoficerskiej lub ośrodku szkolenia. Użycie spójnika „i” oznacza, że podchorążowie pozostają w służbie kandydackiej, jeżeli kształcą lub szkolą się na uczelni wojskowej (względnie cywilnej, pkt 2) i jednocześnie wykonują zadania służbowe na uczelni wojskowej (względnie w okresie wakacyjnym odbywają szkolenie wojskowe, pkt 2).

Z przedstawionych wyjaśnień wynika, że Zainteresowane wykonywały zadania służbowe na uczelni wojskowej, jednocześnie w dalszym czasie podnosiły swoje kwalifikacje zawodowe. Było to konieczne dla ich dalszego pozostawania w służbie kandydackiej. Alternatywą było zwolnienie ze służby i zakończenie kariery zawodowej.

Aktualnie² obie kandydatki na żołnierzy zawodowych, oczekujące na promocję oficerską podporządkowane są dowódcy 2 kompanii szkolnej AMW. Z relacji podchorążych wynika, że wskutek okoliczności, w których się znalazły oddają honory młodszym rocznikom, które w trakcie studiów były służbowo przez nie nadzorowane i kontrolowane w ramach pełnienia służb wewnętrznych, a zostały promowane w latach ubiegłych. Podlegają służbie dyżurnej młodszych roczników, które weryfikują ich wyjścia i powroty z przepustek stałych. W ocenie podchorążych ich aktualny status żołnierza służby kandydackiej spowodował, że w swoim środowisku zawodowym z perspektywy innych podchorążych stały się obiektem plotek. Ich sytuacja interpretowana jest w sposób karykaturalny – co traktują jako ingerencję w godność żołnierza. Ze strony kadry AMW obecna sytuacja odbierana jako przejaw głębokiej niesprawiedliwości oraz nadinterpretacji przepisów.

² Rozkaz dzienny NrZ-187 z dnia 26 września 2019 r.

Mam świadomość, że przesłanki zwolnienia żołnierza pełniącego służbę kandydacką (art. 134 ust. 1 pkt 8 i 8a) są bardziej rygorystyczne niż wobec żołnierza zawodowego (art. 111 pkt 14 i 15), jednak oszukiwanie na egzaminie, poza kwalifikacją i oceną prawnokarną stanowi także naruszenie standardów etycznych wynikających zarówno z Kodeksu Honorowego Podchorążego Akademii Marynarki Wojennej, jak i Kodeksu Honorowego Żołnierza Zawodowego Wojska Polskiego. Powoływanie do zawodowej służby wojskowej żołnierzy, których wina została stwierdzona prawomocnym wyrokiem sądu, przy jednoczesnym blokowaniu osób, które uważając się za niewinne korzystają z przysługujących przepisami prawa narzędzi odwoławczych³, jest w mojej ocenie głęboko niesprawiedliwe i narusza zasady współżycia społecznego.

W świetle powyższego na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz.U. z 2018 r. poz. 2179 ze zm.) zwracam się do Pana Ministra o zbadanie sprawy i rozważenie możliwości wystąpienia ze stosownym wnioskiem do Prezydenta RP o mianowanie wyżej wskazanych podchorążych na pierwszy stopień oficerski.

³ Przy czym należy podkreślić, że potencjalny wyrok może być w najgorszym przypadku taki sam jak żołnierzy, których nieposzlakowana opinia nie wzbudziła wątpliwości Ministra Obrony Narodowej.